

כל שעה פרק שני פסחים

ל"א

עין משפט נר מצוה

קנו א ב מיי פ"ג מהל' מלה הלכה ג סמג עשין מא טו"ע ע"ח סי' טבע סעף ה' קנו ג מיי פ"ג מהל' מלה הלכה ג סמג לפון רעט טו"ע ע"ד סי' רזו סעף ז' ת

מתני' אלו ירקוס שאדם יואל בהן ידי חובתו בחורס ובתמכא ועבולשי' ובחרהצינא ובמרור. כולה מפרש בגמ': כבושין. בחומץ: שלוקין. מצושלין הרבה מאל עד שנימוחין: מצושלין. כדרך צישול: ומלטרפין לכוזים. אם אין לו מאחד מהן כזית אבל יש לו מזה חצי זית ומזה חצי זית מלטרפין זה עם זה כדי לנאת ידי חובתו: וזדמאי וזמעשר ראשון נו'. אבל בטבל לא ואף על גב דמעשר ירק דרבנן הויה לה מזהה הצאה בעצירה דומיא דענין שאינו נקוב דלממן צפיריקין: ג'בו' חסא. לטעוג'א: היעניני. עשב שקורין קרישפלי'א: סמכסא. מרובי'א: אלווסא דדיקלא.

מצותא וואלו ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח בחורת בתמכא ובחרהצינא ובעולשין ובמרור ויוצאין בהן בין לחין בין יבשין אבל לא כבושין ולא שלוקין ולא מבושלין ומצטרפין לכזית ויוצאין בקלה שלהן ובדמאי ובמעשר ראשון שנמלה תרומתו ומעשר שני והקדש שנפדו: ג'בו' חזרת חסא עולשין הינדבי תמכא אמר רבה בר בר חנה תמכתא שמה חררהצינא אמר רשב"ל אצוותא דדיקלא ובמרור מיריתא תני בר קפרא אלו ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח בעולשין ובתמכא בחרהלין בחרהצינא ובחזרין רב יהודה אומר אף עולשי שדה ועולשי גינה וחזרת עולשי גינה וחזרת הא תנא לה רישא הכי קאמר אף עולשי שדה בעולשי גינה וחזרת רבי מאיר אומר

אף עסווס וטורא ומר ירואר א"ל ר' יוסי עסווס וטורא א אחד הוא ומר זה הוא ירואר תני דבי ר' (ר') שמואל אלו ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח בחזרת בעולשין ובתמכא ובחרהצינא ובחרהצינא ר' יהודה אומר אף חזרת יולין וחזרת גלין כיוצא בהן א"ר אילעא אומר משום ר' יהודה אומר אף חזרת על כל תלמודיו ובקשתיו לי חבר ואלא מצאתי וכשבאתי לפני ר"א בן יעקב הודה לרברי א"ר ר' יהודה אומר כל שיש לו שרף ר' יוחנן בן ברוקה אומר כל שפניו מכספין אחרים אומרים [כל] ירק מר יש לו שרף ופניו מכספין א"ר יוחנן מרברי כולן נלמד ירק מר יש לו שרף ופניו מכספין אמר רב הונא הלכה באחרים רבינא אישכחיה לרב אחא בריה דרבא דהוה מהדר א"ר שמואל חזרת וא"ר א"ל מאי דעתך דמרירין טפי והא חזרת תנן ותנא דבי שמואל חזרת וא"ר אושעיא מצוה בחזרת ואמר רבא מאי חזרת חסא מאי חסא דחסא רחמנא עילוון ואמר ר' שמואל בר נחמני א"ר יונתן למה נמשלו מצריים כמרור לומר לך מה מרור זה שתחילתו רך וסופו קשה אף מצריים תחילתן רכה וסופן קשה א"ל הדרי בי א"ל רב רחומי לאביי ממאי דהאי מרור מין ירק הוא אימא מיריתא דכופיא דומיא דמצוה מה מצוה גידולי קרקע אף מרור גידולי קרקע ואימא הירדוף דומיא דמצוה מה מצוה מין זרעים אף מרור מין זרעים ואימא הרזיפו דומיא דמצוה מה מצוה שניקחת בכסף מעשר אף מרור שניקח בכסף מעשר א"ל רבה בר רב חנין לאביי אימא מרור חד מרורים כתיב ואימא מרורים תרי דומיא דמצוה מה מצוה מינין הרבה אף מרור מינין הרבה אמר רבה בר רב הונא אמר רב ירקות שאמרו חכמים שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח כולן נזרעין בערוגה אחת למימרא דלית בהו משום כלאים מתיב רבא א"ר חזרת וחזרת גלין עולשין ועולשי שדה כרישין וכרישי שדה כוסבר וכוסבר שדה חרדל וחרדל מצרי ודלעת המצרי והרמוצה אינם כלאים זה בזה חזרת וחזרת גלין אין חזרת ועולשין לא וכי תימא כולהו בהדדי קתני להו והא אמר רב זוגות וזוגות קתני מאי נזרעין דאמר רבה רב הונא כהילכתא אחד מין כלומר אם בא לזרען בערוגה אחת נוהן לכל אחד ואחד כדי בעברתו שלא יחא וזע אחד וזע אחד נזק מגבול חברו שכל אחד מביני עצמו הוא.

הוא: ערקלנין. מפרש בסוף פ' שני דעירובין: אלווסא חרתימא הוא סבי גדול ועב ומין לענמן הוא: וחזרשי על כל סלמדין. של ר' אליעזר ובקשמי לי חצר לסייעני שמע דבר זה מפיו ולא מאלמאי: שרף. כשפוטמין ט' אטו כחלב וקורין לייטויין: מכספין. אינו ירוק מאל ככרמי אלא פלדיש: כל ירק מר. תרווייהו אית ליה יש לו שרף ופניו מכספין והן הן סימני מרור: מדברי גולן. כל המפרשין שמות הירקות כגון ממני ומנא דבר קפרא ורבי יהודה ור' מאיר ומנא דבי שמואל מולן למסדו שהמרור יש לו שרף ופניו מכספין שכל הירקות הללו רואין אלו כהן הסימנין האלו: אמרייתא. פופר"ץ: והא. אן רישא דכולהו חזרת תנן: ומנא דבי שמואל נמי חזרת תנא דרישא אלמא הוה קמני לכולהו: מלוה בחזרת. כדמפרש טעמא כדכדא ור' יונתן: מאי חסא. מאי טעמא קרינן ליה חסא משום דזכר הוא דחס קרינא עלן אלמא להכי קיימא: למה נמשלו כמרור. דכתיב (שמות ה) וימכרו את חייהם: סחילה רכה. בתמילה נשתעבדו לכן ע"י שרף שהיו שוכרין אותן: מרור סופו קשה. הקלח שלו מתקשה עתה: הדרי בי. לא אוסיף עוד: מיריתא דכופיא. מרה של דג ששמו כן: יי מלה. שהרי הוקשו: פירדוף. ען שהמתיק בו משה את מי מרה ואמרין (בסוטה) ומלילתא פרשם שגלן נס בתוך נס שהוה היה מר והוה הירדוף: הרזיפו. מין זרע וסס המות לזהמה הוא: הרזיפו אינו ינקח בכסף מעשר דלניו פרי מאלל ואנן אובלל צעינן דומיא דלין ושכר ובקר ואלן דכתיב (דברים יד) ונתתה הכסף בכל אשר תאווה נפשך וגו': ואימא מרור חד. מינא הוא מהנך ירקות ולאו כל הני אלא מר שצולן: כרישין. כרמי כרישין של גינה: כרישי שדה. שלווי'א: והרמוצה. מין דלעת הוא ובמסכת נדרים (דף נ"א) מפ' קרא קרקחאי: אינן כלאים זה עם זה. אע"ג שיש עם לוי לנאת אינו כלאים בחצירו: חזרת בחזרת גלין. וכן עולשין בעולשי השדה (זוגות וזוגות כמו שהן שנוייין): וכי סימא כולוה כהדי הדדי קתני. דככל הני קאמר דאינן כלאים זה עם זה חזרת עולשין וכרישין: זוגות וזוגות. חזרת וחזרת גלין או עולשין ועולשי שדה וכן כולן שנינו דאין כלאים זה עם זה חזרת בעולשין לא: מאי. כולן נזרעין בערוגה אחת דלמך רב לעיל מרעין כהלכתן קא אמר כדי שלא ינקו זה מזה כגון חמשה זרעוין בערוגה של ששה על ששה טפחים כדמתן במסכת שבת (דף פ"ד):

- לעזי רש"י
- ליטוג'א (ליטוג'א).
  - הסה.
  - קרישפלי'א. עולש.
  - מרובי'א. מרובין (מין צמח).
  - וידיל'א. קרקע.
  - אמרייתא. דקורית (צמח).
  - פופר"ץ (פופר"ץ).
  - טלופח. הלף החמור (מין עשב).
  - אלישינ'א. לענה.
  - ליטוי'א. נולד מעשבים דמיו חלב.
  - פלדיש (פלדיש).
  - חירויים.
  - פופר"ץ (פופר"ץ).
  - טלופח.
  - שלווי'א. בר.

רבינו חננאל (המשך)
נזרעין בערוגה אחת, ודייקין דוקא חזרת וחזרת גלין דהרזיפו מין חזרת גינה, הני הוא דליתוהו ניבוא, כתיב בהרי הדרי, הא חזרת ועולשין אע"ג דהרזיפו מין מרור אינן כלאים הווי, וכי תימא הכי קתני כל מין חזרת, וכל מין עולשין, וכל מין כרישין, וכל מין כוסבר, וכל מין חרדל, וכל מין דלעת, אלו כולן בחד נזרעין בערוגה, והא רב הוא דאמר זוגות וזוגות שנינו, כלומר חזרת וחזרת גלין הנז זוג, ועולשין ועולשי שדה זוג אחד, כרישין וכרישי שדה זוג אחד, כי האי גונא וזוגות וזוגות כפני עצמן אינן כלאים, הא כולהו בהדדי נזרעין דקאמר רבה בר רב הונא כהילכתא אחד מין כלומר אם בא לזרען בערוגה אחת נוהן לכל אחד ואחד כדי בעברתו שלא יחא וזע אחד וזע אחד נזק מגבול חברו שכל אחד מביני עצמו הוא.

מתי' ואילו ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח וכו'. חזרת חסא, עולשין חרבי, תמכא כן שמה, בחרהצינא אטו דדיקלא, מרור מריריתא. אמר רבי יוחנן מרברי כולן נלמד ירק מר יש לו שרף ופניו מכספין אמר רבי הונא הלכה באחרים רבינא אישכחיה לרב אחא בריה דרבא דהוה מהדר אמרייתא דרביא, אמר ליה רבינא מאי דעתך דמרירין טפי, והא אן חזרת תנן, וכן תני בר קפרא ור' שמואל חזרת, ואמר אושעיא מצוה בחזרת חסא, אימא מיריתא דכופיא דומיא דמצוה מה מצוה גידולי קרקע אף מרור גידולי קרקע ואימא הירדוף דומיא דמצוה מה מצוה מין זרעים אף מרור מין זרעים ואימא הרזיפו דומיא דמצוה מה מצוה שניקחת בכסף מעשר אף מרור שניקח בכסף מעשר א"ל רבה בר רב חנין לאביי אימא מרור חד מרורים כתיב ואימא מרורים תרי דומיא דמצוה מה מצוה מינין הרבה אף מרור מינין הרבה אמר רבה בר רב הונא אמר רב ירקות שאמרו חכמים שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח כולן נזרעין בערוגה אחת למימרא דלית בהו משום כלאים מתיב רבא א"ר חזרת וחזרת גלין עולשין ועולשי שדה כרישין וכרישי שדה כוסבר וכוסבר שדה חרדל וחרדל מצרי ודלעת המצרי והרמוצה אינם כלאים זה בזה חזרת וחזרת גלין אין חזרת ועולשין לא וכי תימא כולהו בהדדי קתני להו והא אמר רב זוגות וזוגות קתני מאי נזרעין דאמר רב הונא כהילכתא אחד מין כלומר אם בא לזרען בערוגה אחת נוהן לכל אחד ואחד כדי בעברתו שלא יחא וזע אחד וזע אחד נזק מגבול חברו שכל אחד מביני עצמו הוא.

אף עסווס וטורא ומר ירואר א"ל ר' יוסי עסווס וטורא א אחד הוא ומר זה הוא ירואר תני דבי ר' (ר') שמואל אלו ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח בחזרת בעולשין ובתמכא ובחרהצינא ובחרהצינא ר' יהודה אומר אף חזרת יולין וחזרת גלין כיוצא בהן א"ר אילעא אומר משום ר' יהודה אומר אף חזרת על כל תלמודיו ובקשתיו לי חבר ואלא מצאתי וכשבאתי לפני ר"א בן יעקב הודה לרברי א"ר ר' יהודה אומר כל שיש לו שרף ר' יוחנן בן ברוקה אומר כל שפניו מכספין אחרים אומרים [כל] ירק מר יש לו שרף ופניו מכספין א"ר יוחנן מרברי כולן נלמד ירק מר יש לו שרף ופניו מכספין אמר רב הונא הלכה באחרים רבינא אישכחיה לרב אחא בריה דרבא דהוה מהדר אמרייתא דרביא, אמר ליה רבינא מאי דעתך דמרירין טפי, והא חזרת תנן ותנא דבי שמואל חזרת וא"ר אושעיא מצוה בחזרת ואמר רבא מאי חזרת חסא מאי חסא דחסא רחמנא עילוון ואמר ר' שמואל בר נחמני א"ר יונתן למה נמשלו מצריים כמרור לומר לך מה מרור זה שתחילתו רך וסופו קשה אף מצריים תחילתן רכה וסופן קשה א"ל הדרי בי א"ל רב רחומי לאביי ממאי דהאי מרור מין ירק הוא אימא מיריתא דכופיא דומיא דמצוה מה מצוה גידולי קרקע אף מרור גידולי קרקע ואימא הירדוף דומיא דמצוה מה מצוה מין זרעים אף מרור מין זרעים ואימא הרזיפו דומיא דמצוה מה מצוה שניקחת בכסף מעשר אף מרור שניקח בכסף מעשר א"ל רבה בר רב חנין לאביי אימא מרור חד מרורים כתיב ואימא מרורים תרי דומיא דמצוה מה מצוה מינין הרבה אף מרור מינין הרבה אמר רבה בר רב הונא אמר רב ירקות שאמרו חכמים שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח כולן נזרעין בערוגה אחת למימרא דלית בהו משום כלאים מתיב רבא א"ר חזרת וחזרת גלין עולשין ועולשי שדה כרישין וכרישי שדה כוסבר וכוסבר שדה חרדל וחרדל מצרי ודלעת המצרי והרמוצה אינם כלאים זה בזה חזרת וחזרת גלין אין חזרת ועולשין לא וכי תימא כולהו בהדדי קתני להו והא אמר רב זוגות וזוגות קתני מאי נזרעין דאמר רב הונא כהילכתא אחד מין כלומר אם בא לזרען בערוגה אחת נוהן לכל אחד ואחד כדי בעברתו שלא יחא וזע אחד וזע אחד נזק מגבול חברו שכל אחד מביני עצמו הוא.

מתי' ואילו ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח וכו'. חזרת חסא, עולשין חרבי, תמכא כן שמה, בחרהצינא אטו דדיקלא, מרור מריריתא. אמר רבי יוחנן מרברי כולן נלמד ירק מר יש לו שרף ופניו מכספין אמר רבי הונא הלכה באחרים רבינא אישכחיה לרב אחא בריה דרבא דהוה מהדר אמרייתא דרביא, אמר ליה רבינא מאי דעתך דמרירין טפי, והא אן חזרת תנן, וכן תני בר קפרא ור' שמואל חזרת, ואמר אושעיא מצוה בחזרת חסא, אימא מיריתא דכופיא, ש"מ שאומר המרה של בהמה, ויש מי שאומר מרה של דג ששמו כופיא, והיא שיבוטא, והוא קוליס האספני, ורחינן בעינן מרור גידולי קרקע כמנא, דהא הקישו הכתוב על מצות ומרורים, פי הדורין הרפוא, ואסיקנא מרורים כתיב מינין הרבה, אמר רבה בר רב הונא אמר רב ירקות ששנינו, כגון חזרת ועולשין ותמכה וחרהצינא וכיוצא בהן, שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח משום מרור, כולן נזרעין בערוגה אחת, דייקנן מינה כי אלו כולן מין אחד הן ואין בהן משום כלאים, ומתיב רבא עליה חזרת וחזרת גלין, עולשין ועולשי שדה, כרישין כרי, ואמרין בסופה כולן